

توسعه همکاری های ایران و جمهوری آذربایجان

بهرام امیر احمدیان: با آغاز عملیات نظامی جمهوری آذربایجان برای بازپسگیری اراضی اشغالی قره باغ در ماه نوامبر سال ۲۰۲۰ منطقه قفقاز جنوبی با تحولات عمیقی روبرو بوده است.

آران نیوز: تحلیل و گزارش

به گزارش آران نیوز به نقل از زیر پلاس، بهرام امیر احمدیان کارشناس امور قفقاز گفت با آغاز عملیات نظامی جمهوری آذربایجان برای بازپسگیری اراضی اشغالی قره باغ در ماه نوامبر سال ۲۰۲۰ منطقه قفقاز جنوبی با تحولات عمیقی روبرو بوده است.

در این تحولات بازیگرانی منطقه ای و فرامنطقه ای مشارکت داشته اند که موجب برهم خوردن تعادل منطقه ای بویژه برای جمهوری اسلامی شد که در روابط بین جمهوری اسلامی ایران و جمهوری آذربایجان تأثیرات قابل توجهی داشته است.

ورود روسیه به معادله قره باغ و ابتکار ولادیمیر پوتین در برقراری آتش بس و امضای موافقتنامه بین جمهوری آذربایجان و ارمنستان آغاز تنش هایی بین دو طرف درگیر شد.

جمهوری اسلامی ایران در مرزهای مشترک با ارمنستان و جمهوری آذربایجان با جدیت تمام تحولات را زیر نظر داشت. مفاد موافقتنامه آتش بس در زمینه «دالان لاجین» (بند ۵ موافقتنامه) و امکان تسهیل برقراری ارتباط حمل و نقل زمینی جمهوری آذربایجان با جمهوری نخجوان از طریق گذر از خاک ارمنستان (بند ۹ موافقتنامه آتش بس)، خود موجب اختلافات بین طرف های درگیر از یک سو و ترکیه و ایران از سوی دیگر شد.

برداشت های منفعت طلبانه و یکسویه ترکیه از بند ۹ موافقتنامه (و معرفی کریدور خودخوانده زنگه زور از سوی جمهوری آذربایجان و ترکیه) موجب تنش در روابط بین ایران و جمهوری آذربایجان شد.

در روند تحولات جنگ روسیه علیه اوکراین که در آغاز سال ۲۰۲۲ بوقوع پیوست و ادامه آن تاکنون، کمبود نیرو و پیچیدگی اوضاع منطقه، ناگزیر موجب دور شدن روسیه از صحنه قفقاز جنوبی شده است.

از این رو منطقه با تحولات دیگری روبرو شده است. تحولات سیاسی در ارمنستان برای آمادگی خروج از پیمان امنیت جمعی و پیوستن به دادگاه جنایات جنگی، خشم روسیه از ارمنستان را در پی داشته است که موجب سردی روابط فیما بین شده است. درگیری های بین مخالفان نخست وزیر و اعتراض به واگذاری چهار روستای ارمنی نشین در منطقه مرزی ارمنستان با جمهوری آذربایجان، ورود فرانسه و اتحادیه اروپا به صحنه ارمنستان و حمایت های گسترده و همه جانبه ترکیه از جمهوری آذربایجان، نگرانی هایی برای جمهوری اسلامی ایران در پی داشت که در نهایت در دولت سیزدهم، ایران موفق شد با گفت و گو و چانه زنی از مجاری دیپلماسی، با جمهوری آذربایجان به این جمع بندی برسند که با همکاری یکدیگر در زمینه های اقتصادی از جمله در بخش راه های ارتباطی، و بهره برداری از تاسیسات سدهای مشترک بر روی رود ارس، آرامش را به مرزهای مشترک بازگردانند. روابط اقتصادی ایران و جمهوری آذربایجان به دوره شوروی برمیگردد که حدود ۵۰ سال قبل احداث سد مشترک ارس و سد انحرافی میل – مغان بر روی رود ارس و همچنین صادرات گاز طبیعی ایران به جمهوری آذربایجان، پایه همکاری های منطقه ای بین دو کشور بوده است.

در مهرماه سال ۱۴۰۲ مهدی صفری معاون دیپلماسی اقتصادی وزیر امور خارجه ایران در آستانه برگزاری بیست و هفتمین نشست شورای وزیران سازمان همکاری های اقتصادی (اگو) با جیچون بایرام اف وزیر امور خارجه جمهوری آذربایجان دیدار و گفت و گو کرد و طرفین در این دیدار از افزایش پویایی در روابط اقتصادی دوجانبه استقبال کردند.

الهام علی اف رئیس جمهوری جمهوری آذربایجان در دیدار با مقام ایرانی، دوستی و همکاری دو کشور را عامل مهمی برای کل منطقه برشمرد و بر توسعه کریدور حمل و نقل شمال- جنوب و گسترش بیشتر ظرفیت انتقال آن تأکید کرد. رئیس جمهوری جمهوری آذربایجان با اشاره به اهمیت همکاری های دو کشور در قالب اجرای پروژه های ساخت پل، جاده، زیرساخت های گذرگاه مرزی و

مقاوم سازی سواحل در نزدیکی منطقه «آغبند» شهرستان «زنگیلان»، این اقدامات را موجب تقویت بیشتر روابط دوستانه قلمداد کرد. وی برگزاری مراسم آغاز عملیات اجرایی پل آغبند را مهم دانسته و ساخت جاده ها و خطوط ریلی که دو کشور را به هم متصل می کند، برای منطقه سودمند و در خدمت ثبات و همکاری در کل منطقه ارزیابی کرده است.

بخش بزرگی از مرز بین ایران و آذربایجان را رود مرزی ارس به عنوان مرزی طبیعی تشکیل می دهد. در دوره اشغال قره باغ و شهرستانهای آذربایجانی پیرامون آن، حدود ۸۰ کیلومتر از مرز مشترک دو کشور در طول رود ارس، زمینهای سوخته بود. در همین دوره از اواسط دهه هفتاد تا دهه هشتاد ایران با هماهنگی با دولت آذربایجان سد مرزی خداآفرین را احداث کرد که در سفر اخیر شهید آیت الله رئیسی از بهره برداری موارد ارتقایی سد بازدید داشتند.

نیم قرن بهره برداری دوستانه و مشترک از سد ارس بر مبنای روابط تفاهم آمیز دو کشور در رعایت پروتکل ها، برداشت حقاچه و دریافت انرژی، بهره برداری دوستانه، برخورد فنی و تخصصی با موضوع، فارغ از هر گونه مسائل سیاسی بوده و حفظ احترام متقابل و تقسیم برابر منابع آب و انرژی تحت مدیریت مشترک این سد، به نگهداشت این تفاهم کمک کرده است.

کریدور ترانزیتی جاده ای و ریلی ارس به طول ۱۰۷ کیلومتر و با اعتباری بالغ بر ۴۹ هزار میلیارد ریال احداث خواهد شد که برخی مراحل اجرای بخش جاده ای آن آغاز شده و بخش ریلی نیز در دست مطالعه قرار دارد. این پروژه که در مسیر کریدور شرق به غرب قرار دارد از کلاله در شهرستان جلفا در شمال آذربایجان شرقی آغاز شده و با یک پل به کلاله در جمهوری آذربایجان متصل می شود. طبق پیش بینی ها این پروژه در مدت ۳۶ ماه با احداث ۲۱ دستگاه پل و ۵ پل بزرگ اجرا خواهد شد.

مهر ماه سال ۱۴۰۲ پروتکل های ساخت پل مرزی اتومبیل رو و پل راه آهن در منطقه کلاله-آغبند بر روی رودخانه ارس به امضای مقام های ایران و آذربایجان رسید و مقرر شد طرح احداث این ۲ پل در کارگروه فنی-اجرایی و اقتصادی ۲ کشور تهیه شود. کارشناسان و متخصصان ایران و آذربایجان پس از بازدید موقعیت ایستگاه هیدرومتری (اندازه گیری چگالی) بالادست و پایین دست سدهای خداآفرین و قیزقلعه سی، در مورد تهیه برنامه زمان بندی تعیین موقعیت نهایی ایستگاه های هیدرومتری رودخانه ارس تا یک ماه آینده به توافق رسیدند.

افتتاح سد قیز قلعه سی در روز یکشنبه ۳۰ اردیبهشت ۱۴۰۳ با حضور رئیس جمهور آذربایجان و رئیس جمهور اسلامی ایران (شهید آیت الله رئیسی که متأسفانه پس از بازگشت از مراسم دچار سانحه هوایی شد و خود و هیات همراه همگای به درجه شهادت نایل آمدند.) از مهمترین رویدادهای بین ایران و آذربایجان است.

ایران و جمهوری آذربایجان دو کشور همسایه با وجوه اشتراک بنیانی از تاریخ و فرهنگ، با همکاری با یکدیگر به عنوان دو کشور همسایه ظرفیتهای خوبی برای تعاملات و روابط همه جانبه دارند. احترام متقابل و عدم دخالت در امور داخلی یکدیگر و جلوگیری از ورود جریانهای مخالف در روابط مشترک و تک صدایی در سیاست خارجی و خنثی کردن جریانهای مخرب با پیامدهای منفی می تواند برای شکوفایی منطقه و بهره مندی همسایگان سودمند باشد.

امید می رود که بابت بهره برداری از کریدور ارس ارتباط مستقیم بین جمهوری خود نخجوان با خاک اصلی جمهوری آذربایجان از طریق ریل و جاده ای که در قلمرو ایران در حال احداث است شاهد تعمیق هر چه بیشتر روابط دو همسایه باشیم.